

Simon Stevinpenning 2024

Laudatio voor Rita Temmerman. Breda, 8 november 2024

Beste aanwezigen, ter plaatse en online,
Beste Rita,

Er worden vandaag twee penningen uitgereikt en zoals uit het programma al blijkt, gaat de tweede penning naar **Rita Temmerman**, emerita van de Vrije Universiteit Brussel en momenteel hoofdredacteur van het prestigieuze tijdschrift *Terminology*.

Dat Rita Temmerman de onderscheiding moest krijgen, stond in de sterren geschreven. Als we alleen al aan onze eigen Stichting denken, vinden we een voor de hand liggende eerste reden. Rita was namelijk bij de oprichting van NL-Term in 1997 de allereerste voorzitter; een medewerker dus van het eerste uur en iemand die met nadruk de doelstellingen van NL-Term onderschrijft.

Maar haar verdiensten gaan veel ruimer. Dankzij haar invloedrijk onderzoekswerk heeft zij de Lage Landen mee op de kaart gezet in het theoretische debat rond terminologie. In het jaar 2000 verscheen haar boek *Towards new ways of terminology description*, met als ondertitel *The sociocognitive approach*. In het boek, en in latere publicaties, breekt zij enkele heilige huisjes af van de traditionele Weense school, die tot dan toe de dienst uitmaakte. De visie van die Weense school, met als grondlegger de ingenieur en industrieel Eugen Wüster, valt zoals bekend in grote mate samen met de visie van domeinspecialisten en taalplanners, die vooral bekommerd zijn om normalisatie en standaardisering.

Als hoogleraar in de toegepaste taalkunde aan de VUB (en voordien de Erasmushogeschool) keek en kijkt Rita naar terminologie met een andere bril. Zo bekritiseerde ze met klem het *univociteitsprincipe*, dat stelt dat een concept maar door één term kan worden uitgedrukt en dat een term maar naar één ondubbelzinnig concept mag verwijzen. De vertaler en de tolk – het beroep waar Rita vele generaties studenten voor heeft opgeleid – wordt met een andere werkelijkheid geconfronteerd: ook in specialistische teksten komen synoniemen en homoniemen voor, naast polysemie en figuurlijk gebruik. Rita Temmerman gaat zelfs een stap verder: synoniemen zijn nuttig en termvariatie is functioneel.

Daarmee brengt ze eenzelfde boodschap als die andere grote naam in de vertaalgerichte terminologiewetenschap, namelijk *Teresa Cabré*, die eveneens poneert dat synoniemen waardevol zijn, omdat ze kunnen functioneren binnen een communicatieve strategie.

Een ander punt van kritiek op de Weense school (en trouwens ook de Praagse school) is dat zij ervan uitgaan dat concepten altijd duidelijk omschreven kunnen worden, los van de context waarin ze voorkomen; en dat concepten en termen in de tijd stabiel zijn. Rita illustreert in haar publicaties dat er soms alleen een prototypische omschrijving kan worden gegeven voor een concept en dat de volledige betekenis duidelijk moet worden in de context. En ook: dat er zich diachrone betekenisevoluties kunnen voordoen of dat soms een nieuwe term gebruikelijker wordt dan een eerdere.

Rita's inspiratie voor deze realistische correcties op een veel te statisch beeld komen voornamelijk uit de cognitieve semantiek en de functionele taalkunde.

Wie nu terminologie studeert waar ook ter wereld, zal het algauw hebben over vier belangrijke scholen: de Weense school, de sociocognitieve benadering (Rita Temmerman), de communicatieve benadering (Teresa Cabré) en frame-based terminology (Pamela Faber). De inzichten van een collega uit ons taalgebied zijn hiermee nadrukkelijk aanwezig op het internationale podium en daar zijn wij trots op.

Ondanks haar belangrijke rol op dat internationale podium blijft Rita Temmerman een persoon met wie je ook in de dagelijkse omgang een zeer menselijk gesprek kunt hebben; dat betekent dat we naast bewondering ook genegenheid koesteren voor haar.

Om al die redenen, en wellicht nog om méér redenen, zijn we ervan overtuigd dat Rita Temmerman de prijs verdient die genoemd is naar een andere taalgenoot, en een andere realist op het vlak van terminologie, namelijk de Brugse wiskundige Simon Stevin (1548-1620).

Ik vraag uw applaus voor Rita Temmerman.

Joost Buyschaert